

dan, pritajen, prosojen. Eden onih je, ki ne ljubijo oblek, iz srebra, draguljev in barvanih kamenov stkanih! Njegov jezik je brez vsakega okrasja. O sirovem, grenkem svetu govori z jasnimi, skoro ubogimi besedami, toda prosojnost, preprostost in brezbarvnost besed more biti dragocenejša od dragocenih tkanin. Spisal je edini roman dobe »Revni demon«, roman, ki ga je težko ljubiti, tako je poln temin nebitja, tako je zgoščen, morda še preveč; a z neizprosno žalostjo odkriva slabotne in temne strani v duši, demona vsakdanjosti. Ni zraka v romanu, ni možnosti življenja, ni ljubezni in niti žarka luči. Peklenski roman je to. Mož, ki ga je ustvaril, je obiskal brezna grehot. Roman je prinesel pesniku hrupen in žalosten sloves. Naslednji deli v prozi »Nove čarovnije« in »Čarodejka kač« sta veliko slabši. Padel je v neko dvoumno zmedenost in še celó v efekte za malo ceno. Toda njegova umetniško človeška pot je čisto svojevrstna pot. Tako se je dogodilo, da se je v svoji liriki, ne da bi nehal biti Sologub, preko izkušenj in bolesti dvignil iz svojega podzemlja; njegovo obzorje se je razširilo ko da bi se bil umil v rosi Vic. In »videl je Boga«. Njegov glas je postal gorkejši, bolj človeški, padla je ošabnost in besede starosti so zadobile poseben, srebrn kolorit. Če je res, da je pričel kot dekadent, kot čudno zloben samotar, ne moremo zdaj trditi istega o tem zmodrenem, vdanem Sologubu. Dovolj je, če beremo njegove verze zadnjega časa.

Blok in Bjelyj sta bila istih let, dvajset let mlajša od Sologuba in Ivanova, a literarno so vsi štirje na isti črti. V prvi mladosti sta šli poti njenega življenja vstric in lahko rečemo, da ju je mladoletje družilo v gotov mističen kult »L e p e d a m e« (oba sta iz Solovjovega testá). Toda za dolgo nista mogla »skupno živeti«, preveč sama zase sta bila, neprijazna splošnosti, ekskluzivna.

Marsikdo smatra Aleksandra Bloka za prvega poeta naše dobe, na vsak način je bil v zadnjih letih najbolj priljubljen. Ni dvoma, da je najčistejši tip poeta. V napetosti lirične omame, v nežno prodirajočem zastrupljenju, ki diha iz njegovih verzov, je Blok brez primere. Ne verujem pa, da bi bila njegova umetniška roka že toliko gotova, jasna, močna. Za to je bil še preveč nejasen, brez obrisa. Toda velik, čar izhaja iz njega: v svojih ritmih, v glasu je zapeljivec, mamivec ljudi in v njega skušnjavske mreže, čisto prazne kot prikazni, je padlo veliko mladih duš.

Pot njegovega življenja je žalostna, da ne rečem strašna. Kmalu je uvidel, da v resnici L e p a d a m a ne obstaja in da gledajo izza nje majhni demoni; nato se je dama spremenila v »Neznanko«, »dihajočo vonje in megle«, v neznanko za mizo gostilne. V komediji »Kočica« se vse pogrezne v nebitnost, v »Sneženi maski« se vrtničijo divji viharji nad poetom in neznanka ga muči in vabi, toda vse je

ANDREJ RUBLJOV, SV. TROJICA.

prevara, vse je bolešt. Kakor da bi bila dana poetu lira, božji instrument, a bi on izgubil vid in končal v blatu. Reči moramo resnico: če se je Sologubu posrečilo dvigniti se iz noči, se je Blok vanjo pogreznil. Odločilna leta njegovega življenja so minila brez radosti.

Imel je sloves, občudovanje, hrup okoli sebe, a v svoji notranjosti največjo bridkost, puščavo. Meglena omama verza je priklicala še druge podobne njemu: brez vere, slepe v čustvih in lahko vznemirljive. Njegova fantastična natura in njegova otožnost nista obrodili ničesar in v letih revolucije je bil Blok skoro izčrpan.

Sprva je revolucijo pozdravil. V »Skitalcih«, temnih in trdih, se čuti že roka dozo-relega umetnika; zdi se, da je postal močan. Pesniško visoki so tudi »Dvanajsteri«, a so na koncu dvoumni. Lepo je zapel osmrtnico staremu svetu in revolucija je dobro občutena. Morda se je v njem porodila želja, kaki stvari se končno ukloniti, ljubiti. Na koncu poema o dvanajsterih razbojnikih naenkrat zazveni Kristusovo ime — a prav tu Blok pade. Prav Krista Blok ni poznal, ni čutil; od tu izhajajo vse Neznanke, otožnost in nepotrebni pozdrav revoluciji. Iz revolucije ni zanj izšlo nič, ker ni bilo v njem ljubezni do nje (kakor sploh do ničesar). Ob površnem pogledu se zdi, da je v »Dvanajsterih« proslavljena revolucija, a slična hvala ne dé dobro. Zakaj v revoluciji ni mogoče dihati in Kristus (le zaman spominjano ime) ne pomaga.